

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
Београд
412-48/2022

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 20336 датум: 05. август 2022. год.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ
МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети **Полицијској управи у Чачку**

Београд, август 2022. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ и са њима закључио споразуме, чије је важење анексима продужено до јуна 2022. године. Удружења са којима Заштитник грађана актуелно сарађује у обављању послова НПМ су: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Одбор за људска права Ваљево.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међ. уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међ. уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 4. јуна 2020. год.

1.2. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВЕ	Полицијска управа у Чачку – седиште ПУ и Саобраћајна полицијска испостава (СПИ) Окружни затвор у Чачку – Одељење притвора
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	28. јул 2022. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови НПМ, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА ПОСЕТА	Редовне посете, по Плану посета за 2022. годину
НАЈАВА ПОСЕТА	Ненајављене посете
ПОСЕТЕ ОБАВИО	Заштитник грађана
САСТАВ ТИМА	др Наташа Тањевић, заменица заштитника грађана Марко Анојчић, Заштитник грађана/Одељење НПМ

1.3. САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски и заводски службеници, као и руководства посећених установа, су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ и омогућили остваривање мандата НПМ. Члановима тима пружене су све тражене информације, омогућен обилазак и фотографисање просторија за задржавање, ненадзиран разговор са притвореним лицима и увид и фотокопирање затражене документације.

Професионално поступање службеника током посета НПМ представља пример добре праксе у поступању, у складу са законом предвиђеном обавезом сарадње органа са НПМ.

1.4. ТОК ПОСЕТЕ

Пре посете ПУ Чачак, тим НПМ је у ОЗ Чачак обавио ненадзиране разговоре са 5 притвореника који су се у дану посете налазили у Заводу и од заводских служби прибавио додатне информације од значаја за предмет овог извештаја. Такође, извршен је увид у документацију о начину обављања првог лекарског прегледа по пријему у Завод.

Потом је тим НПМ посетио седиште ПУ Чачак и СПИ, где је од полицијских службеника прибавио информације о начину поступања према доведеним и задржаним лицима, извршио увид у документацију о задржавању лица и обишао просторије за задржавање.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

Током ових посета, НПМ је контролисао начин остваривања основних права задржаних лица, која су уједно и заштитне мере против злостављања - права на приступ лекару и адвокату, права да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу, као и начина на који се задржана лица информишу о својим правима. Истовремено, НПМ је проверавао и да ли су просторије за задржавање у складу са прописаним условима, односно важећим стандардима.

2.1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Према наводима полицијских службеника, лица према којима се примењује полицијско овлашћење довођење, најпре се, на лицу места, усменим путем обавештавају о својим правима, а потом им се, одмах по довођењу у станицу, уручује писано обавештење о правима. Када се лицу одреди задржавање, уручује му се примерак обавештења о правима задржаног лица. Уколико лице одбије да потпише обавештење о правима то се констатује на самом обавештењу.

У посећеним организационим јединицама ПУ Чачак задржавају се лица по основу Закона о прекршајима (ЗОП), Законика о кривичном поступку (ЗКП) и Закону о безбедности саобраћаја на путевима (ЗОБС). СПИ Чачак је од почетка године одредила 182 задржавања.

У предметима о задржавању лица у које је тим НПМ остварио увид, налазила су се обавештења о правима која су била потписана или је на њима стављена напомена о томе да је лице одбило да га потпише и/или прими. Међутим, у појединим предметима о задржавању лица на основу Законика о кривичном поступку уочено је да писмени формулар – обавештење о правима није одговарајући, јер садржи информације из члана 294. Законика о кривичном поступку, који уређује поступак задржавања лица, али не и листу права задржаног.

1.

УТВРЂЕНО

У ПУ Чачак - седиште у појединим предметима о задржавању лица по основу Законика о кривичном поступку користи се неодговарајући формулар – обавештење о правима задржаних лица.

РАЗЛОЗИ

Слаба је корист од права која имају особе лишене слободе уколико нису упознате са постојањем тих права. Дакле, неопходно је да особе одведене у полицијски притвор буду изричито упознате са својим правима, без одлагања и на језику који разумеју. Да би се обезбедило да ово буде и урађено, треба увести праксу да се лицима задржаним од стране полиције одмах по притварању да формулар у коме се наводе ова права. Уз то, од тих особа треба тражити да потпишу изјаву којом потврђују да су упозната са својим правима.⁴

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то:

1. да буде обавештено о разлозима задржавања;

⁴ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 44.

2. да буде поучено да није дужно ништа да изјави, а да све што изјави може бити у законом прописаном поступку употребљено против њега као доказ;
3. на браниоца по свом избору, да неометано обави разговор са браниоцем, да бранилац присуствује његовом саслушању;
4. да буде обавештено да ће се бранилац одредити по службеној дужности, ако га само не изабере, када је то законом обавезно;
5. да се о времену и месту задржавања обавести лице по његовом избору, дипломатско конзуларни представник државе чији је држављанин или представник одговарајуће међународне организације ако је лице избеглица или лице без држављанства;
6. да се без одлагања о задржавању обавести лице или орган старатељства ако је потребно обезбедити заштиту или старање о детету или другим лицима о којима се стара задржано лице;
7. да неометано контактира са дипломатско конзуларним представником своје државе, односно представником одговарајуће међународне организације;
8. да га прегледа лекар;
9. на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор;
10. да покрене поступак пред надлежним полицијским или правосудним органима ради испитивања законитости задржавања или надокнаде штете.

Полицијски службеник ће задржаном лицу уручити писано обавештење из става 1. овог члана.

После уручења обавештења из става 2. овог члана, полицијски службеник ће задржано лице позвати да потпише примерак обавештења. Ако задржано лице одбије да прими обавештење или одбије да га потпише или је неписмено, полицијски службеник ће наведено констатовати на обавештењу.⁵

ПРЕПОРУКА

ПУ Чачак - седиште ће у будућем раду свим лицима која су лишена слободе по основу Законика о кривичном поступку уручивати писмена обавештења о правима задржаних лица, односно образац у ком ће бити наведена права задржаног из члана 29. Правилника о полицијским овлашћењима.

Предмети су садржали и одлуке о задржавању, са правилном поуком о праву на жалбу и потписима задржаних лица којим су потврдили њихов пријем. Уочено је и да се време почетка задржавања правилно рачуна, као и да се обавештења о правима и решења о задржавању уручују лицима убрзо по довођењу у полицијску станицу.

Према службеним наводима, жалбе против одлука о задржавању су ретке и по правилу их подносе браниоци у случајевима задржавања у кривичном поступку.

Предмети су садржали и записнике о задржавању који су били потписани од стране задржаног лица. Према службеним наводима, задржаним лицима се омогућава да документацију у вези са задржавањем држе код себе током боравка у просторијама за задржавање, а по истеку задржавања им се уручује примерак записника о задржавању.

Записници о задржавању у седишту ПУ Чачак садрже и податке о обиласцима задржаних лица, као и напомену о стању и активностима лица приликом обиласка, као и друге напомене уколико постоје. Увидом у исте констатовано је да су обиласци задржаних лица од стране полицијских службеника веома чести, да се уносе напомене о стању и активностима (када је лице обилажено, када је обедовало, односно да ли је

⁵ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19), чл. 29.

одбило оброк, да ли се лице жали на нешто, да ли је комуникативно, добро и сл). НПМ похваљује наведено поступање полицијских службеника ПУ Чачак - седиште као пример добре праксе.

У СПИ Чачак обиласци задржаних лица нису уписивани у записнике о задржавању. У записницима у које је НПМ извршио увид углавном стоји напомена о сталном видео надзору.

2.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>У СПИ Чачак у записницима о задржавању нису евидентирани повремени обиласци и разговори са задржаним лицима.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>Обавеза чувања коју полиција има у односу на особе које држи у притвору укључује и одговорност да се обезбеди њихова сигурност и физички интегритет. Из тога произилази да је правилан надзор над притворским објектима интегрална компонента обавезе чувања коју је преузела полиција. Морају се предузети одговарајуће мере ради обезбеђења да особе у полицијском притвору увек буду у могућности да имају директан контакт са чуварима.⁶</i></p> <p><i>Надзор над задржаним лицима у просторијама за задржавање лица, по правилу, врше полицијски службеници који су за то посебно оспособљени.</i></p> <p><i>Надзор над задржаним лицима у просторијама за задржавање, полицијски службеник врши повременим обиласком и разговором са задржаним лицем.⁷</i></p>
<p>ПРЕПОРУКА</p> <p>У СПИ Чачак полицијски службеници ће надзор над задржаним лицима вршити повременим обиласцима и разговорима са лицима и у записнике о задржавању ће уносити податке о томе када су обишли задржано лице, као и напомене у вези са тим, уколико постоје.</p>

Сва притворена са којима је тим НПМ обавио разговоре навела су да су упозната са правима и да су добила решење о задржавању и записник о задржавању.

2.2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

Према наводима полицијских службеника, доведеним и/или задржаним лицима се омогућава да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу тако што сами обаве телефонски позив са службеног или личног телефона у присуству полицијских службеника или полицијски службеници обаве позив на број телефона који им лице да и о томе дају повратну информацију доведеном/ задржаном лицу.

У појединим случајевима задржавања чију је документацију тим НПМ прегледао, лица нису желела да о свом задржавању било кога обавесте. Ова информација се евидентира у записницима. Када задржана лица желе да остваре ово право, у записницима о задржавању су се налазили подаци о томе да је лице желело да обавести блиску особу и коју, као и да ли је та особа обавештена, али не и време обавештавања блиске особе.

⁶ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 48.

⁷ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 35. ст. 1. и 2.

Притворена лица са којима је тим НПМ обавио разговоре су навела да су имала могућност да о задржавању обавесте особу по избору.

3.

УТВРЂЕНО

У ПУ Чачак се не евидентира податак о времену када је члан породице или друго блиско лице обавештено о задржавању лица.

РАЗЛОЗИ

*Лице које је лишено слободе од стране државног органа одмах се, на језику који разуме, обавештава о разлозима лишења слободе, о оптужби која му се ставља на терет као и о својим правима и има право да **без одлагања** о свом лишењу слободе обавести лице по свом избору.⁸*

*Право притворене особе да се чињеница о његовом притварању саопшти трећем лицу треба у принципу да буде гарантовано **од самог почетка** полицијског притвора. ЦПТ наравно прихвата да уживање овог права може бити ограничено одређеним изузецима, ради заштите легитимних интереса полицијске истраге. Међутим, такви изузеци треба да су јасно дефинисани и строго временски ограничени и да **њихова примена мора бити пропраћена одређеним мерама заштите** (нпр. свако кашњење са обавештењем о притварању треба писмено евидентирати са разлозима за то кашњење, као и потребу да изузетак одобри виши руководиоца у полицији који није повезан са случајем или тужилац).⁹*

*ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; **када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили**; када им је била понуђена храна; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.). За различите ставке (на пример, ствари у поседу дате особе, чињеници да су особи саопштена њена права и да се та особа на њих позива или да их се одриче), требало би добити потпис притвореника, односно, уколико је потребно, објаснити због чега тај потпис недостаје. Надаље, адвокату притвореника би требало омогућити увид у тај записник о притвору.¹⁰*

Записник о задржавању лица садржи податке о обавештавању чланова породице, других лица и надлежних органа о задржавању лица.¹¹

ПРЕПОРУКА

ПУ Чачак ће у записнике о задржавању лица уносити податке о томе када је члан породице или друго блиско лице обавештено о његовом лишењу слободе.

⁸ Устав Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 98/06), чл. 27. ст. 2.

⁹ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, пар. 43.

¹⁰ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, ЦПТ/Инф (92) 3, пар. 40.

¹¹ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 111. т. 6.

2.3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Задржаним лицима се омогућава лекарски преглед уколико то пре или током задржавања затраже или уколико полицијски службеници уоче повреде или друге околности на основу којих оцене да је лицу потребна медицинска помоћ. У СПИ Чачак, лекарски преглед је обавезан и након саобраћајне незгоде, без обзира на уочене повреде. Наведено је потврђено и увидом у документацију, те је, на пример, у ПУ Чачак - седиште уочено да се задржано лице пожалило да се лоше осећа и затражило лекарски преглед што му је и омогућено.

Прегледи се обављају најчешће у просторијама локалне здравствене установе али у појединим случајевима и у просторијама полицијске станице. У СПИ Чачак лекарски прегледи се обављају у просторији поред дежурне, која је под видео надзором, што омогућава праћење тока прегледа без нарушавања поверљивости разговора између задржаног лица и медицинског тима. Сваки долазак лекара у полицијску станицу или одвођење лица лишеног слободе код лекара бележи се у записнику о задржавању, при чему се означава тачно време доласка лекара у станицу или време одвођења лица у здравствену установу, тегобе на које се лице жали, а због којих је потребна лекарска помоћ (на пример главобоља, мучнина и сл.). Лекарски извештај се не одлаже у предмет већ се даје лицу. У документацији у коју је тим НПМ извршио увид, нису затечени лекарски извештаји ни друга медицинска документација.

Према наводима полицијских службеника, ни у здравственој установи ни током обављања лекарског прегледа у просторији полицијске станице, полицијски службеници не присуствују лекарским прегледима, осим у ситуацијама када то лекар затражи из разлога безбедности, али се наведено скоро није десило.

Притворена лица са којима је тим НПМ обавио разговоре су навела да нису имали потребу за указивањем лекарске помоћи, односно да је омогућена онима који су тражили.

2.4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

Лицима лишеним слободе се омогућава да, непосредно по доласку у службене просторије, позову браниоца по свом избору или им се у случају обавезне одбране одређује бранилац по службеној дужности. Наведено је потврђено увидом у решења о задржавању и записнике о задржавању лица. Лица задржана у прекршајном поступку или у складу са правилима безбедности саобраћаја по правилу не желе да ангажују браниоца, а сва лица задржана у кривичном поступку су имала или изабраног браниоца или им је постављен бранилац по службеној дужности.

Притвореници са којима је тим НПМ обавио разговоре су навели да су имали браниоца, изабраног или постављеног по службеној дужности, да је адвокат присуствовао саслушању и да су имали могућност да са њим обаве разговор у приватности. У неколико записника о задржавању наведено је да је о задржавању обавештен бранилац, али недостају остали подаци од значаја за остваривање права задржаног на приступ браниоцу.

НПМ је још раније утврдио да евиденције о доведеним и задржаним лицима које се воде у полицијским станицама не садрже све неопходне податке на основу којих је могуће утврдити остваривање права на приступ браниоцу и препоручио Министарству

унутрашњих послова да предузме потребне активности да се у записник о задржавању лица, односно преглед података о доведеном лицу, унесе следећи подаци:

- да ли је лице желело да ангажује браниоца по сопственом избору,
- да ли му је одређен бранилац по службеној дужности, када је то законом обавезно,
- да ли је обавио неометан разговор са браниоцем,

уз евидентирање свих релевантних података о остваривању овог права: података о браниоцу, времену када је контактиран, времену када је приступио доведеном и задржаном лицу и времену када је обавио разговор са лицем.¹²

Иако још увек нису предузете најављене мере у циљу унапређења постојеће електронске евиденције - "Евиденције о доведеним и задржаним лицима",¹³ чиме би се створили услови за поступање по овој препоруци, НПМ је током посета полицијским управама и станицама у њиховом саставу које је обавио након упућивања ове препоруке уочио да су поједине полицијске станице почеле да горе наведене податке о остваривању права задржаних лица на приступ браниоцу евидентирају у постојеће обрасце записника о задржавању и овај начин поступања истакао као пример добре праксе који би требало да примене и остале полицијске станице.¹⁴

4.

ПРЕПОРУКА

Полицијска управа у Чачку ће предузети мере да све полицијске станице у њеном саставу у записнике о задржавању унесе све податке од значаја за приступ задржаног лица браниоцу: да ли је лице желело да ангажује браниоца по сопственом избору; да ли му је одређен бранилац по службеној дужности, када је то законом обавезно; да ли је обавио неометан разговор са браниоцем; уз евидентирање свих релевантних података о остваривању овог права: података о браниоцу, времену када је контактиран, времену када је приступио доведеном и задржаном лицу и времену када је обавио разговор са лицем.

Према информацијама добијеним од Министарства унутрашњих послова у одговору на Извештај НПМ о посети Полицијској управи у Панчеву, Сектор за аналитику, телекомуникационе и информационе технологије Министарства је привео крају измене евиденције о доведеним и задржаним лицима и пуштање у рад ове евиденције је планирано до краја јула ове године.¹⁵ НПМ изражава очекивање да ће Министарство унутрашњих послова у оквиру најављених активности на унапређењу електронске евиденције обезбедити услове за потпунији унос и јаснији преглед свих података у овој евиденцији који су од значаја за остваривање права доведених и задржаних лица на приступ браниоцу.

¹² Препорука НПМ бр. 4110-44/21 од 7. априла 2021. год.

¹³ Одговор Министарства унутрашњих послова бр. 072/3-70/21-4 од 22. јуна 2021. год.

¹⁴ Извештај НПМ о посети Полицијској управи за град Београд, бр. 412-92/21 од 17. јануара 2022. год; Извештај о НПМ посети Полицијској управи у Зајечару, бр. 412-14/22 од 12. маја 2022. год.

¹⁵ Акт Комисије за спровођење стандарда полицијског поступања у области превенције тортуре Министарства бр. 214-25/22 од 19. јула 2022. год.

2.5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ

У седишту ПУ Чачак постоје две просторије за задржавање, намењене за по једно задржано лице које су реновиране 2019. године. Просторије су површине по 8.2 m², укључујући и мокри чвор. Затечене су у уредном стању у погледу хигијене. У просторијама је доток природне светлости слаб, а вештачко осветљење је задовољавајуће. Дугме за позивање полицијских службеника је у функцији. Лежајеви су опремљени комплетном постељином. Обе просторије су под видео надзором, који не покрива мокри чвор, а обавештење о видео надзору је видно истакнуто. Надзор се обавља на монитору који је смештен у просторији дежурне службе, али као што је наведено, поред тога, полицијски службеници често обилазе задржана лица.

просторија за задржавање у седишту ПУ Чачак

Свим задржаним лицима је доступна вода за пиће и обезбеђена исхрана. Први оброк задржаним лицима се обезбеђује након 6 сати, а уколико се задржавају дуже од 12 сати обезбеђују им се три obroка дневно. У свим записницима о задржавању лица у које је мониторинг тим НПМ извршио увид затечени су подаци о томе да је лицу понуђен оброк, односно да је обедовало или да је одбило понуђени оброк.

просторија за задржавање у ОЗ Чачак

У ОЗ Чачак се задржавају лица до 48 сати и то у две, за то опредељене, просторије које се налазе у непосредној близини дежурне службе у ОЗ Чачак. У једној просторији се налазе два лежаја, у другој један лежај и обе просторије имају параваном одвојен мокри чвор. Просторије су под видео надзором и опремљене су уређајима за позивање службених лица. Обавештење о видео надзору је јасно истакнуто на улазу у просторије, али не и у самим просторијама. Свака има прозор са дотоком природног светла и ваздуха, као и мокри чвор, те грејање. Овим лицима исхрана је обезбеђена у оквиру ОЗ Чачак, односно иста која је намењена притвореним и осуђеним лицима.

5.

УТВРЂЕНО

Употреба видео надзора у просторијама које се користе за задржавање лица у ОЗ Чачак није означена унутар просторија.

РАЗЛОЗИ

У контексту превенције и истраге случајева неадекватног поступања, потребно је обратити пажњу на бољу покривеност системима видео надзора, скупа са обезбеђењем снимака и одговарајућом политиком архивирања забележеног/снимљеног материјала.¹⁶

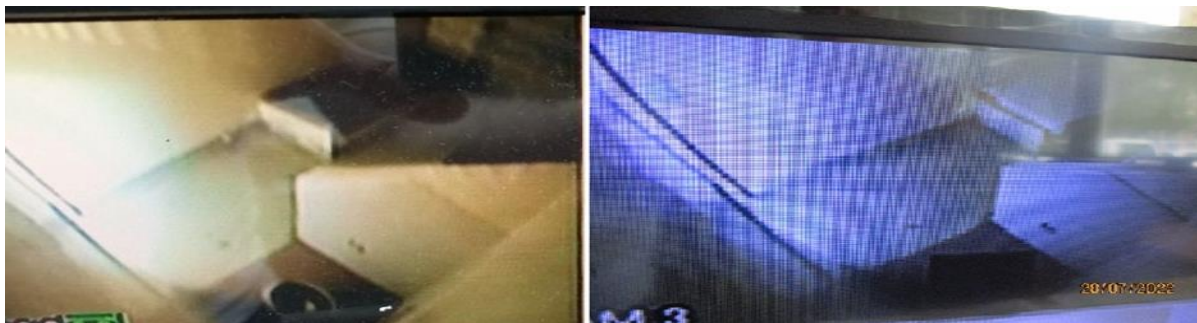
ПРЕПОРУКА

ОЗ Чачак ће обавештења о видео надзору у просторијама за задржавање истаћи на видна места унутар просторија.

У СПИ Чачак, постоје две просторије за задржавање у које се улази на посебан улаз са задње стране зграде. Просторије су површине по око 10 m², укључујући и мокри чвор површине око 1 m². Затечене су у уредном стању у погледу хигијене.

У свакој просторији налазе се по два лежаја – бетонски блокови са даскама, на којима су од затечени душеци, ћебад и остала постељина, која је деловала чисто. У просторијама се налазе грејна тела – радијатори, који су уграђени у зид и обезбеђени решеткама.

НПМ је уочио да су значајно унапређени услови за боравак задржаних лица у СПИ Чачак. Поступајући по препорукама из претходно Извештаја о посети ПУ Чачак,¹⁷ лежајеви су опремљени комплетном постељином, а заменом бравица на решеткама за заштиту прозора омогућен је бољи доток природне светлости. У тренутку посете, прозори су били отворени и просторије су биле проветрене. Такође, унапређена је и сигурност задржаних лица током боравка у овим просторијама, тако што је инсталирана опрема за позивање и комуникацију са полицијским службеницима, набављен противпожарни апарат, који је постављен у ходнику испред просторија, као и кутија са прибором за прву хитну медицинску помоћ, која се налази у просторији дежурне службе. Од претходне посете, обезбеђена је и приватност задржаних лица током обављања физиолошких потреба, замагљивањем дела слике.

обезбеђена приватност задржаних лица у СПИ Чачак, стање приликом претходне (фотографија лево) и ове посете (фотографија десно)

¹⁶ Извештај Влади Републике Србије о посети ЦПТ од 01. до 11. фебруара 2011. год, ЦПТ/Инф (2012) 17, пар. 37.

¹⁷ Бр. 412-56/20 од 24. августа 2020. год.

НПМ похваљује мере које је ПУ Чачак предузела ради унапређења услова боравка, сигурности и приватности задржаних лица у СПИ Чачак.

Иако је у одговору ПУ Чачак¹⁸ на Извештај о претходној посети наведено да су у току радови на постављању још једне ЛЕД светиљке, за шта постоје техничке могућности, просторије нису довољно осветљене. У одговору ПУ се даље наводи и да је недовољно природног светла последица постављене решетке (маске) преко прозора, која је ту у циљу безбедности задржаних лица и у складу са спецификацијама Одељења за изградњу и одржавање објеката и опреме, те да је могуће решење знатно повећање димензија прозора што захтева знатна финансијска средства и дужи рок за извођење радова. НПМ подсећа да је, у складу са стандардима, осветљење довољно уколико омогућава читање без сметњи за вид.

6.

УТВРЂЕНО

У просторијама за задржавање СПИ је недовољно осветљење.

РАЗЛОЗИ

Све полицијске ћелије морају бити разумних димензија у односу на број особа које су обично у њима смештене и морају бити довољно осветљене (тј. са довољно светлости за читање, осим у време спавања), те довољно проветрене; по могућности, ћелије би требало да имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад.¹⁹

Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и да им се даје храна у прикладно време, и при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваког дана. Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.²⁰

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

- *побољшати расвету у ћелијама (тј. довољно вештачке расвете за читање – изузимајући периоде спавања – по могућству осветљеност дневним светлом), проветреност. Надаље, кораке треба предузети да се обезбеди да све полицијске ћелије које буду изграђене у будућности буду осветљене дневним светлом;*

...²¹

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и

¹⁸ Бр. 021-2257/20-2 од 3. новембра 2020. год.

¹⁹ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

²⁰ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

²¹ Извештај Влади Републике Србије о посети ЦПТ од 26. маја до 5. јуна 2015. год, ЦПТ/Инф (2016) 21, пар. 36.

да се обезбеде услови у смислу употребног стања и хигијене, добро осветљење, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.²²

Просторије за задржавање морају бити чисте, суве, загрејане у складу са климатским приликама и довољно осветљене природним и вештачким светлом које омогућава читање без сметњи за вид.²³

ПРЕПОРУКА

СПИ Чачак ће у просторијама за задржавање обезбедити адекватно вештачко осветљење.

Просторије су под аудио и видео надзором, о чему је истакнуто обавештење унутар просторија. Снимци видео надзора се чувају свега неколико дана (3 - 4 дана), због техничких немогућности за дуже чување.

У Извештају о посети Србији, Европски комитет за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (ЦПТ) је констатовао да је у контексту превенције и истраге случајева неадекватног поступања, потребно обратити пажњу на бољу покривеност системима видео надзора, скупа са обезбеђењем заштите снимака и одговарајућом политиком архивирања забележеног/снимљеног материјала. Имајући у виду да је законом прописани рок за подношење притужбе лица које сматра да су му поступањем или пропуштањем поступања запосленог при вршењу службених задатака повређена људска и мањинска права и слободе, 30 дана од дана када се притужена радња догодила, НПМ сматра да би требало створити услове да се снимци видео надзора чувају најмање 30 дана, како би се у случају притужби задржаних лица могле проверити релевантне чињенице и истражити случај неадекватног поступања. Поред тога, одговарајуће чување снимака видео надзора доприноси и превенцији тортуре и има одвраћајући ефекат од било каквог лошег поступања.

7.

УТВРЂЕНО

Снимци видео надзора у просторијама за задржавање у СПИ Чачак се не чувају у довољном временском трајању.

РАЗЛОЗИ

У контексту превенције и истраге случајева неадекватног поступања, потребно је обратити пажњу на бољу покривеност системима видео надзора, скупа са обезбеђењем заштите снимака и одговарајућом политиком архивирања забележеног/снимљеног материјала.²⁴

Треба обратити више пажње на бољу покривеност видео надзором, уз снимке сигурносних камера и адекватан начин чувања снимљених података.²⁵

Притужбу може поднети свако лице (у даљем тексту: притужилац) које сматра да су му поступањем или пропуштањем поступања запосленог (у даљем тексту: притуженик) при

²² Извештај Влади Републике Србије о посети ЦПТ од 31. маја до 7. јуна 2017. год, ЦПТ/Инф (2018) 21, пар. 42.

²³ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/18), чл. 4.

²⁴ Србија: Посета ЦПТ 2011, пар. 37.

²⁵ Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 131.

вршењу службених задатака повређена људска и мањинска права и слободе, у року од 30 дана од дана када се притужена радња догодила.²⁶

У притужбеном поступку притужбу решавају руководиоца организационе јединице Министарства у којој ради притуженик (у даљем тексту: руководиоца) и Комисија за решавање притужби (у даљем тексту: Комисија).

Притужбе поднете у року од 30 дана од дана када се притужена радња догодила решавају се у притужбеном поступку.

Проверавање притужбе обухвата све радње и поступке којима се проверавају релевантне чињенице и околности у вези са наводима из притужбе, а нарочито поступање и последице поступања притуженика које је предмет притужбе. Руководилац је дужан да у притужбеном поступку размотри све расположиве документе, обави потребне разговоре и оствари целовит увид у поступање притуженика на које се притужба односи.²⁷

ПРЕПОРУКА

У СПИ Чачак снимци видео надзора ће се чувати у трајању не краћем од 30 дана.

Свим задржаним лицима се доноси вода за пиће у флашама, имајући у виду да у просторијама за задржавање нема чесме, и обезбеђена им исхрана из локалне продавнице брзе хране. Први оброк им се понуди убрзо по смештању у просторије, али они најчешће одбију исхрану и спавају. У записницима о задржавању лица у које је мониторинг тим НПМ извршио увид затечени су подаци о томе да је лицу понуђен оброк, односно да је обедовало или да је одбило понуђени оброк.

2.6. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

Као што је наведено, НПМ је у ОЗ Чачак обавио разговоре са пет притворених лица (међу којима је била једна жена) на околности поступања полиције према њима током њиховог хапшења, са слушавања и полицијског задржавања. Током ових разговора, НПМ је примио један навод о лошем поступању од стране полицијских службеника приликом хапшења, на начин да је лице задобило ударац ногом у препону. Такође, ово лице се пожалило НПМ на увреде и претње полицијских службеника приликом лишавања слободе. Међутим, увидом у документацију са првог лекарског прегледа за наведено лице, утврђено је да је лице примљено без видљивих повреда и да се није жалило на исте.

Притворена лица са којима је тим НПМ обавио разговоре нису имала примедби ни на поступање заводских службеника.

2.6.1. ПРВИ ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД ПО ПРИЈЕМУ У ЗАВОД

Према наводима медицинског техничара, први лекарски преглед се обавља унутар 24 часа од пријема лица. Изузетак је ситуација када је пријем обављен у петак након радног времена или током викенда, у ком случају ће преглед бити обављен у понедељак. Лекар у ОЗ Чачак је ангажован по уговору, односно у Заводу нема стално запосленог лекара, али медицински техничар обавештава лекара уколико постоји потреба за хитним прегледом или позива локалну службу хитне медицинске помоћи.

²⁶ Закон о полицији ("Сл. гласник РС", бр. 6/16, 24/18 и 87/18), чл. 234. ст. 1.

²⁷ Правилник о начину поступања у току притужбеног поступка ("Сл. гласник РС", бр. 54/17), чл. 2. ст. 1. и 3. и чл. 8. ст. 2.

Увидом у поједине здравствене картоне уочено је да лекари на првом лекарском прегледу, између осталог, констатују да ли лице има или нема свежих повреда при пријему у Завод, да су повреде детаљно описане, са наводима лица о начину настанка. Међутим, повреда нису фотографисане и уцртане у шему тела, а недостаје и мишљење лекара о повезаности уочених повреда и навода лица.

8.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Чачак повреде уочене на лицима се не документују у потпуности на начин предвиђен стандардима.

РАЗЛОЗИ

Лекар или други квалификовани здравствени радници, без обзира на то да ли су дужни да извештавају лекара или не, посећују, разговарају и прегледају сваког затвореника чим то буде могуће после пријема, а затим по потреби. Посебна пажња се посвећује утврђивању злостављања коме су пристигли затвореници можда били подвргнути пре пријема.²⁸

Лекар треба у потпуности да евидентира сваки знак насиља који уочи код затвореника приликом медицинског прегледа на пријему у затворску установу, заједно са свим релевантним изјавама затвореника и закључцима лекара. Те информације такође треба да буду доступне затворској управи уз пристанак затвореника.²⁹

Сви знакови насиља који се уоче приликом здравствене провере затвореника код пријема у установу морају бити у потпуности евидентирани, заједно са свим његовим релевантним изјавама, те закључцима лекара. Надаље, ове информације би требало учинити доступним самом затворенику.³⁰

ЦПТ посебну пажњу посвећује улози коју затворске службе здравствене заштите треба да играју у борби против злостављања. Природно је да та улога делом буде везана за могуће злостављање лица лишених слободе током трајања лишења слободе, било да га врши особље или други затвореници. Међутим, службе здравствене заштите у установама које представљају пунктове за улазак у затворски систем такође треба да дају кључни допринос у спречавању злостављања у периоду непосредно пре боравка у затвору, односно док су лица лишена слободе – задржана од служби за спровођење закона (као што су нпр. полиција или жандармерија).

Записник настао након медицинског скрининга поменутог у ставу 73. треба да садржи: i) изјаве које је дотично лице дало, а које су релевантне за лекарски преглед (укључујући његов/њен опис сопственог здравственог стања, као и све наводе о злостављању), ii) потпун извештај о објективним налазима лекара заснованим на детаљном прегледу, и iii) запажања здравственог радника у вези са тачкама i) и ii), уз назнаку поклапања било којих навода и објективних налаза лекара. Записник такође треба да садржи резултате обављених додатних прегледа, детаљне закључке специјалистичких консултација, као и опис терапије пружене због повреда и свих других обављених поступака.

Евидентирање здравственог прегледа у случајевима трауматских повреда треба обављати на специјалном обрасцу предвиђеном у ту сврху, са шематским скицама тела на којима се могу означити трауматске повреде и које ће се чувати у здравственом досијеу лица лишеног слободе. Надаље, било би пожељно да се направе фотографије повреда, и те фотографије

²⁸ Стандардна минимална правила Уједињених нација за поступање са затвореницима Анекс уз Резолуцију бр. 70/175 Генералне скупштине УН, усвојену 17. децембра 2015. год. (Манделина правила), прав. 30.б.

²⁹ Препорука бр. Р (98) 73 Комитета министара државама чланицама Савета Европе о етичким и организационим аспектима здравствене заштите у затворима, чл. 30.

³⁰ Стандарди ЦПТ: Услуге здравствене заштите у затворима, ЦПТ/Инф (93) 12, пар. 61.

такође треба ставити у здравствени досије. Поред тога, потребно је водити засебан регистар повреда у коме ће се забележити све врсте уочених повреда.

Међутим, начело поверљивости не сме постати препрека пријављивању медицинских доказа који указују на злостављање, а које здравствени радници прикупе у датом случају. Допуштање тога значи деловање супротно легитимним интересима лица лишених слободе уопште и друштва у целини. ЦПТ, сходно томе, подржава обавезу аутоматског пријављивања за здравствене раднике који раде у затворима и на другим местима лишења слободе када дођу до таквих информација. Заправо, таква обавеза већ постоји у законима многих држава које ЦПТ посећује, али се у пракси често не поштује у потпуности.

У неколико недавних извештаја о посетама, ЦПТ је препоручио да се постојеће процедуре ревидирају, да се обезбеди да кад год здравствени радници евидентирају повреде које се поклапају са наводима лица лишеног слободе о злостављању, такве информације буду одмах и систематски предочене надлежним властима, без обзира на жеље дотичног лица. Ако се закључи да лице лишено слободе има повреде које јасно указују на злостављање (нпр. видљиве модрице на стопалима), али то лице одбије да открије њихов узрок или наводи разлоге невезане за злостављање, изјава таквог лица треба да се прецизно документује и поднесе датом органу, заједно са детаљним извештајем о објективним медицинским налазима.

„Надлежни орган“ коме треба послати извештај здравственог радника јесте, пре свега, независно тело које има овлашћење да обави званичну истрагу и, ако је потребно, поднесе кривичну пријаву. Остала тела која треба обавестити могу обухватати тела задужена за дисциплинске истраге или за праћење ситуације лица лишених слободе у установи где је можда дошло до злостављања. Такав извештај треба да се учини доступним и лицу лишеном и његовом/њеном адвокату.

Сам механизам достављања извештаја надлежном органу/органима варираће од државе до државе, у зависности од организационих структура, а сасвим је могуће да не обухвата непосредну комуникацију између здравственог радника и тог органа. Извештај се може достављати преко хијерархијске структуре којој припада здравствени радник (нпр. здравствени ресор на министарском нивоу) или руководства затворске установе у којој здравствени радник ради (нпр. управник затвора). Међутим, који год приступ да се примењује, мора се обезбедити да извештај буде брзо достављен надлежном органу.³¹

Делегација Комитета је уочила да је позитивно то што су све установе имале посебан регистар повреда, у који лекари треба да евидентирају повреде констатоване на затвореницима приликом пријема у затвор или током боравка у затвору. Међутим, повреде које се уоче на новопримљеним затвореницима и даље се описују на површан начин и лекари не изводе закључке у смислу компатибилности повреда са наводима притвореника о неадекватном поступању полиције.

Здравствени преглед новопримљених затвореника, а посебно у установама које представљају тачке уласка у затворски систем, има велики значај. Такав преглед је од суштинске важности, посебно за спречавање ширења преносивих болести, спречавање самоубиства и за тачно благовремено евидентирање повреда.

Комитет жели да нагласи да лекар треба да разговара са сваким новопримљеним затвореником на одговарајући начин и да изврши физички преглед што је могуће пре по пријему; осим у изузетним околностима, разговор/преглед треба да се обави на дан пријема, а посебно када су у питању притворски објекти. Такође, Комитет подсећа да затворске службе здравствене заштите могу значајно да допринесу спречавању неадекватног поступања према притвореницима и пре пријема и током боравка, помоћу систематског евидентирања повреда и да, по потреби, обезбеде информације за релевантне државне органе. Евиденција сачињена након здравственог прегледа треба да садржи:

³¹ Стандарди ЦПТ: Документација и пријављивање медицинских доказа о злостављању, ЦПТ/Инф (2013) 29, пар. 71, 74, 77. и 78.

- i) опис изјава које је дало лице, а које су релевантне за здравствени преглед (укључујући његов/њен опис свог здравственог стања и све наводе о злостављању),
- ii) потпун опис објективних лекарских налаза на основу темељног прегледа,
- ii) запажања стручног здравственог радника с обзиром на i) и ii), при чему исти треба да укаже на доследност између навода и објективних лекарских налаза.

Евиденција такође треба да садржи и резултате додатних обављених прегледа, детаљне закључке специјализованих консултација и опис прописаног лечења повреда и свих наредних спроведених процедура.

Евиденција о здравственом прегледу у случају трауматских повреда треба да буде сачињена на посебном обрасцу намењеном за ту сврху, са приказом тела у коју су уцртане трауматске повреде која ће се чувати у здравственом картону затвореника. Такође, било би пожељно да се повреде фотографишу и те фотографије би такође требало ставити у здравствени картон. Поред тога, треба водити посебан регистар повреда у који треба евидентирати све врсте повреда које се запазе.

Комитет понавља своју препоруку да се предузму кораци како би се обезбедило да затворске службе здравствене заштите у објектима које је посетио Комитет, као и друге затворске лекарске службе у другим деловима Србије, у потпуности извршавају своју улогу у спречавању неадекватног поступања и мучења у складу са горе наведеним запажањима и обезбеде следеће:

- да лекари укажу на крају својих извештаја о трауматским повредама, кад год могу то да ураде, на сваку узрочну повезаност између једног или више објективних лекарских налаза и изјава предметног лица;
- да извештаји о трауматским повредама који се тичу повреда које су вероватно настале злостављањем (чак и у одсуству изјава) буду аутоматски прослеђени телу надлежном за спровођење истрага, укључујући и кривичне истраге о тој ствари, без обзира на жеље предметног лица у питању;
- да лекари посаветују предметног затвореника да писање таквог извештаја потпада под оквир система за спречавање злостављања, да тај извештај мора да се аутоматски проследи јасно одређеном истражном телу и да такво прослеђивање не замењује подношење притужбе у одговарајућем облику.

Такође би било препоручљиво да затворски лекари могу, у редовним временским размацима, да добијају повратне информације о мерама које су предузела релевантна тела везано за поступање по њиховим прослеђеним извештајима.

Прослеђивање релевантних информација надлежним тужилаштвима и судским органима од суштинске је важности за борбу против некажњавања полицијских службеника. У окружним затворима у Београду и Новом Саду, информације о лицима која су показала повреде и навела неадекватно поступање полиције по пријему у затвор, достављене су судији за претходни поступак и надлежном тужиоцу у случају пријема лица са видним повредама. Иако постоји потреба за бољим евидентирањем повреда, као и да лекари дају јасније изјаве у погледу компатибилности утврђених повреда и навода о неадекватном поступању, ово се ипак сматра позитивним развојем догађаја. Наравно, да би то било делотворно, то од судије или тужиоца захтева да се лате решавања случајева, што није био случај у време посете. Ни у једном другом посећеном затворском објекту нису примећене повреде на новопримљеним затвореницима које би биле исправно евидентирани или пријављене тужилаштву и судским органима. Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму кораке у свим затворима да се уведе јасна пракса извештавања правосудних органа о свим случајевима наводног неадекватног поступања у којима су евидентирани повреде.³²

Лекар у заводу дужан је да води посебну евиденцију о повредама осуђених и обавештава управника завода о било ком знаку или индикацији да је према осуђеном примењено насиље. Лекар је дужан да у извештају о утврђеним повредама унесе и наводе осуђеног лица о начину

³² Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 58. – 61.

настанка повреде, као и да изнесе своје мишљење о повезаности навода осуђеног и насталих повреда.³³

Први здравствени преглед се састоји од визуелног прегледа тела притвореника, узимања анамнестичких података, података о акутним и хроничним обољењима, провере и мерења основних телесних функција (дисање, притисак, моторика и сл.).

У случају да се приликом прегледа из става 1. овог члана утврди постојање телесних повреда, лекар је дужан да, у складу са Законом о извршењу кривичних санкција (у даљем тексту: Закон), о томе достави писмени извештај управнику завода.³⁴

Први здравствени преглед се састоји од визуелног прегледа тела осуђеника, узимања анамнестичких података, података о акутним и хроничним обољењима, провере и мерења основних телесних функција (дисање, притисак, моторика и сл.).³⁵

ПРЕПОРУКА

У ОЗ Чачак, када је утврђено да лице лишено слободе има повреде, лекари ће у извештајима о обављеним прегледима:

- **све повреде фотографисати и уцртавати у шему тела;**
- **дати своје мишљење о повезаности изнетих навода о начину настанка повреда и објективног налаза о повредама.**

Такође, уколико припадник Службе за обезбеђење приликом пријема у Завод на лицу уочи телесне повреде за које наведе да су нанете насилно, ове се евидентира тако што службеник обезбеђења о томе сачињава записник. Уједно, лице се упита и даје изјаву о начину настанка повреда, која се уписује у записник. Међутим, упркос препоруци из претходног Извештаја НПМ о посети ОЗ Чачак,³⁶ наведено се и даље обавља у присуству полицијских службеника који су лице довели у Завод.

9.

УТВРЂЕНО

Приликом пријема лица лишених слободе у ОЗ Чачак, од њих се у присуству полицијских службеника који су их довели у Завод узима изјава о томе да ли су до довођења у Завод били изложени тортури.

РАЗЛОЗИ

ЦПТ посебну пажњу посвећује улози коју затворске службе здравствене заштите треба да играју у борби против злостављања. Природно је да та улога делом буде везана за могуће злостављање лица лишених слободе током трајања лишења слободе, било да га врши особље или други затвореници. Међутим, службе здравствене заштите у установама које представљају пунктове за улазак у затворски систем такође треба да дају кључни допринос у спречавању злостављања у периоду непосредно пре боравка у затвору, односно док су лица лишена слободе – задржана од служби за спровођење закона (као што су нпр. полиција или жандармерија).

Подразумева се да ће са лицима која се доводе у затвор здравствени радник обавити детаљан разговор и физикални преглед чим то буде могуће по пријему. ЦПТ сматра да такав

³³ Закон о извршењу кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 55/14 и 35/19), чл. 115. т. 6.

³⁴ Правилник о извршењу мере притвора ("Сл. гласник РС", бр. 132/14), чл. 12. ст. 2. и 4.

³⁵ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора ("Сл. гласник РС" 110/14 и 79/16), чл. 12. ст. 2.

³⁶ Бр. 411-57/20 од 29. септембра 2020. год.

разговор/преглед треба обавити у року од 24 сата од пријема. Такав систематски медицински скрининг новопримљених лица неопходан је из различитих разлога; конкретније, ако се обави како треба, њиме се осигурава да све повреде које на себи имају дате особе – као и сви с њима повезани наводи – буду евидентирани без непотребног одлагања. Исту процедуру требало би следити када се затвореник који је био поново пребачен у полицијски притвор из разлога везаних за истрагу након тога врати у затвор. Нажалост, такви премештаји су у неким државама које ЦПТ посећује још увек устаљена пракса и могу подразумевати и висок ризик од злостављања (в. и став 80). Слично томе, сваки затвореник који је учествовао у неком насилном инциденту унутар затвора требало би без икаквог одлагања да буде медицински прегледан.

Битно је направити јасну разлику између горепоменог медицинског скрининга и процедуре која се следи када се притворено лице ставља под надзор затвора. Ова друга процедура обухвата израду документације коју заједнички потписују дежурни затворски службеник и полицијска пратња, као и, можда, притворено лице. Све видљиве повреде које се на затворенику уоче у тренутку примопредаје надзора обично ће се забележити у тој документацији.

Ова процедура је административне природе, чак и кад се – као што је понекад случај – одвија у присуству члана затворске службе здравствене заштите. Ни у ком случају не може служити као замена за већ описани поступак медицинског скрининга. Поред тога, с обзиром на присуство полицијске пратње као и узнемиреност која се често осећа приликом уласка у затвор, затворенике у овој почетној фази не треба испитивати о пореклу било каквих повреда које се на њима уоче. Без обзира на то, записник о уоченим видљивим повредама треба одмах проследити затворској служби здравствене заштите.³⁷

ПРЕПОРУКА

Приликом пријема лица лишених слободе у ОЗ Чачак, од њих се неће тражити да изјаву о томе да ли су до довођења у Завод били изложени тортури дају у присуству полицијских службеника који су их довели у Завод, а информације о евентуално уоченим повредама ће се прослеђивати Служби за здравствену заштиту.

Постојање повреда и њихово порекло утврђиваће лекар приликом првог лекарског прегледа.

Према утврђеној процедури, о повредама за које се сумња да су настале насилно, или лице наведе да је према њему извршено насиље, се обавештава јавно тужилаштво, али таквих примера није било дужи временски период.

Притворена лица са којима је тим НПМ обавио разговоре су навела да су приликом првог лекарског прегледа скидали одећу и да службеници обезбеђења нису присуствовали прегледу, односно да су током обављања прегледа стајали у ходнику испред амбуланте.

³⁷ Стандарди ЦПТ: Документација и пријављивање медицинских доказа о злостављању, пар. 71, 73 и 75.